

Selles numbris:
Lk 1 - Leinamüüri avamisest

Lk 2 - Ühinemiskonverents

Lk 3 - Ajaloonurgas Varja koolielust

Lüganuse uudised

Nr. 21 | juuli 2009

Ootame vihjeid ja ettepanekuid toimetuse e-postile: lyganuseuudised@hotmail.ee Leht internetis: lyganuse.nommeraadio.ee

Leinamüür Purtse leinapargis

Rahvuslikul leinapäeval, 14 juunil, tõsteti kate Aseri, Lüganuse, Maidla ja Sonda valla ning Kiviõli ja Püssi linna piirest pärit kommunistide terroriohvrite leinamüürilt, mis valmis represseeritud ühendava organisatsiooni Alutaguse „Memento“ initsiatiivil ning valdavalt eelloetlud omavalitsuste rahalisel toel.

Olgu alljärgnevalt selgitatud kelle nimed on raiutud graniiti ja milleks on seda tehtud. Leinamüüri on 225 nime, neist 18 alla 16 aastaste laste omad, kes kõik arreteeriti või küüditati eelloetlud omavalitsuste piirest, mis veidi ületab kunagise Lüganuse kihelkonna piire.

Nimetahvlid on jagatud neljaks: Esimene tahvel MÕRVATUD VANGILAAGRIS, kuhu on kantud 51 nime, kes mõrvati reeglina nn troika otsustel Eesti või Siberi vangilaagrites. Teisele tahvlile, MÕRVATUD KOHTUTA, on kantud nende 28 inimese nimed, kes mõrvati reeglina 1941. aastal kommunistide (hävituspataljoni laste, punaväelaste) poolt ilma igasuguse kohtuta, lihtsalt võeti kinni ja lasti vähemagi kahtluse korral maha. Kolmandal tahvil, SURNUD VANGILAAGRIS, on 128 inimese nime, kes surid Siberi surmalaaagris. Ja viimasena tahvel pealkirjaga SURNUD SUNDASUMISEL, kus on 48 nime. Need on reeglina eakate

inimeste ja laste nimed, kellest noorim sündis küüdivagunis ja peatselt ka suri.

Tahvlitel on üle 50 vene perekonnanime. Teatavasti ennesõjaaegses Kiviõlis ja Erra vallas elas palju nn. valgekaartlasi, kes olid Eestisse jäänud Loodearmee. Nad moodustasid olulise osa tollase Kiviõli kaevanduse ja õlivabriku juhtkonnast ja töötajakonnast. Võitlusega Loodearmees nõukogude korra vastu olid nad punavõimudelt „välja teeninud“ kontrevolutsioonilise tegevuse süüdistuse, mistõttu hakati mehi arreteerima kohe pärast nõukogude võimu kehtestamist Eestis, s.t. enne, kui punaterror jõudis eestlasteni ning reeglina lasti nad maha Siberisse viimata. Nende naised ja lapsed küüditati koos eesti peredega 14. juunil 1941.

Vähemalt 90% hukkunute nimekirjas olevate eesti meeste „süüks“ oli osalemine Vabadussõjas, kuulumine Kaitseliitu (Kodukaitsesse) või seotus politseiga. Paljudele oli need kolm süüdistust korraga. Sõjajärgselt arreteeritutele lisandus Omakaitsesse kuulumise süüdistus. Ühesõnaga: nende süüks oli üldine truudus Eestile, nad olid vabadusvõitlejad Eesti ees. See teadmine kohustab meid, elavaid, tegema kõik, et nende teod ja nimed ei ununeks. See on leinamüüri esimeseks ülesandeks.

Teiseks: Leinamüür on ühtlasi kaega katsutav tõend massiterrorist neile, kes veel kahtlevad kommunistide roimade ulatuses, lugedes neid natside omast pisemaiks. Tegelikult tuli ju natside poolt ühe tapetu kohta vähemalt 10 kummu poolt ilmsüüta tapetud, kui roimade kohta kõlbab kohatud „raamatupidamist“ teha.

Need 255 nime on pärit siinsest väikesest piirkonnast, kus enne nõukogude okupatsiooni elas veidi üle 9000 elaniku. Olgu veel lisatud, et samalt territooriumilt küüditati kahe küüdikorraga 478 inimest. Arreteeritute arv pole teada. Kuid arvestades, et vangilaagrites suri vähemalt iga viies arreteeritu, siis võib kinnitada, et tänase Kiviõli regiooni omavalitsuste piirest arreteeriti kommunistide ja nende käsilaste poolt vähemalt 650 inimest. Nii saame siinsete omavalitsustepiirest represseeritute arvuks vähemalt 1130 inimest s.t. iga 8 elanik, mis vastab kogu Eesti ohvrite keskmisele.

Kuid kahjuks näitas Leinamüüri rajamine ka nõ. medali teist poolt. Leinamüüri rajamise ettepanekuga välja tulles, lootsin ma kohalike elanike, hukkunute lähedaste, aktiivsele kaasalöömisele rahaliste toetustega. Arvestasin, et tänased inimesed on sama ohvrimeelsed, kui olid endise Lüganuse kihelkonna elanikud, kes juba 4 aastat pärast I Vabatusõda kogusid sõjast laastatud kihelkonnast

rahasumma, mis võimaldas püstitada kiriku esisele ausamba, mis oma rahaliselt ja kunstiliselt väärtuselt ületab vähemalt sajakordselt II Vabadussõjas hukkunute leinamüüri Purtse hiiemäel.

Kuid ei! Ma ei pidanud sügavalt kibestuma, kuna rahalisi toetajaid nii napilt oli. Küllap polnud küllalt tõsiseltvõetav nii üritus ise kui ka selle initsiaator. Hea, et siinsete omavalitsuste juhid lubasid toetada. Veelkordne tänu neile! Ometi rahaliste toetuste võimalus säilib ka edaspidi Alutaguse „Memento“ arveldusarvel 221010958756 Swedbankas, seda enam, et vajalik summa pole veel kaugeltki koos.

Küll oli neid, kes oma abikäe ulatasid: Kaitseliitlaste Ants Nurga, Arvo Ausi, Ülo Tuvikese ja Evald Jakobsoni osalusel segasime käsitsi ja panime paika 65 ämbrit betoonisegu nimetahvlite tugiseina. Tugiseina valamise lõpetasime ja ümbruse heakorrastamine jäi allakirjutanu ja tema pere hooleks. Tasuta tegi leinamüüri tugiseina servade viimistluse Kalle Kohver. Leinamüüri „lõputöö“ peategijaks - nimetahvlite paigaldajaks tugiseina - oli Arvo Aus. Nii võib allakirjutanu kinnitada, et leinamüür oli ka kaitseliitlaste üritus.

Loetlen neid tänuga, kes osalesid leinamüüri valmimisel, kuna see on ainus võimalus neile

abi eest tasuda, sest tänu neile valmis leinamüür 47 110 krooniga (millest 95 % moodustab allkirja- ja nimeplaatide valmistamise tasu), mis on tänapäeva mõistes ühe mälestusmärgi tarvis naeruväärne summa.

Ja veel. Nähes, et leinamüüri horisontaalne esipind vajaks ka graniitkatet, kuid tunnetades, et tellijal (allakirjutanal) niigi raha napib, kinkis nimetahvlid valmistanud OÜ Jõhvikivi juhataja Meelis Kriisk oma poolt leinamüüri esipinna katteks graniitahvlid (1,4 m²) koos ristimärgiga. See oli kaalukas kink, mitte ainult oma kaalult!

Olgu selgituseks öeldud, et leinamüüri raiutud nimed on nõ. välja sõelatud viiest paksust köitest Eestist arreteeritute ja küüditatute nimedega. Eelnevalt kutsusin elanikke omavalitsuste kaudu nimekirju kontrollima ja täiendama, kuid kahjuks oldi ka selles osas loiid. Ometi on nimetahvlitesse jäetud ruuminende edaspidiseks täiendamiseks.

Lõpetuseks tahan loota, et leinamüür Purtse leinapargis kujuneb kohaks, kuhu sinna raiutud nimede lähedased tulevad lillekimbu või küünlaga ikka ja jälle, nii siis kui hinges on valu ja vaev, kui ka siis, kui seal on rõõm ja naer!

Uno Säästla, Alutaguse „Memento“ esimees

Toimetuse nurgake

Taas on saanud suvi, puhkuste aeg. Seda lühikest põhjamaa suve peaksid inimesed täielikult kasutama enda laadimiseks uue energiaga, sest sügis töötab tulla Eestile raskem ja keerulisem kui eelnevatel aastatel. Tööpuuduse kasvu aeglustumise märke ei ole paista ja raha napib kõigil, nii riigil kui ka kodanikel.

Ka Europarlamendi valimiste tulemused olid ootuspärased. Erakondade maine ühiskonnas on äärmiselt madal, sest inimestel on kadunud usk meie poliitikutesse. Ja seda ka õigustatult, sest iga majandusega kokkupuutunud inimene saab aru, et pidevalt laenates ei ole võimalik rikkaks saada. Rikkuse aluseks on töö ja selle läbi loodav toodang, mida müüa eelkõige väljapoole Eestit. Müstilise Eesti Nokia otsimise aeg peaks otsa saama ning poliitikuteni peaks jõudma tõsiasi, et elu meie riigis saab muuta ainult olemasolevatele ressursidele tuginedes ning nende oskuslikus ärakasutamises. Peaksime ainult lahti saama Euroopalikest mõttemallidest ja piirangutest, mis pärsivad väiketootmist ning mille rakendamisele vanemad Euroopa riigid vaatavad kodust läbi sõrmede. Aga milleks süüdistada poliitikuid kui inimesed ise ei taha tõsiselt mõelda, kuidas elada paremini. Ja Indrek Tarand sai

oma hääled teenitult, näidates erakondadele kätte nende kohad. Mis sellest, et üksikkandidaat ei suuda Europarlamendis meie huvide eest seista. Samuti ei suuda seda ka erakondade esindajad.

Meie, kohalike elanike jaoks on palju olulisemad sügisesed kohalike omavalitsuste valimised, mille tulemused hakkavad meie elu otseselt mõjutama järgmistel aastatel.

Kuid jätame poliitika, sest käes on ikkagi suvi oma huvitavate sündmustega. Näiteks pidas Lüganeuse kool juubeliüritust, hariduselu 315 aastapäeva. Kooli pargis oli suur telk, vilistlased kohtusid oma klassi ja klaasjuhatajaga. Vahetati muljeid ja vesteldi niisama. Ja loomulikult suve suursündmus – Jaanipäev. Jaanitulesid süüdati paljudes erinevates küldes ja eri päevil nii, et Püssi, Lüganeuse kui Sonda jaanitule üritustest said osa kõik soovijad.

Jaanipäevaks ilmus ka Sonda vallaleht Sonda Sõnumid. See on tore ja väärrib kiitust, sest ühel vallal peaks olema lisaks internetiväljaandele ka oma ajaleht paber kandjal. Inimesed soovivad ju lehte oma käega kastuda ja lugeda mis valla toimub. Tublid olete, et selle ettevõtmise ette võtsite! Soovin teile edu ja ärge kindlasti

lehe väljaandmist pooleli jätke, sest eks ole see kohalik vallaleht ka osaliselt kultuurikandja ning selle abil on ka väga hea valla elanikele informatsiooni edastada.

Aprillis heakorraldajajoniga ringi liikudes vaatasime üheskoos üle valla territooriumil olevad räämas objektid. Tulemus oli natuke nukker ja samas ka meeldiv. Hea oli sõita ja vaadata, et korterelamute ümber käib vaikselt töö oma majade korrastamiseks, samuti on hooldatud eramajad. On näha, et kõik inimesed püüavad ikka oma kinnistuid korras hoida. See on tubli ja kiiduväärne, sest kõik saab alguse kodust.

Kahju on muidugi sellest, et üldise hea mulje rikuvad ära vanad kolhoosiaegsed hooned, mis on käest ära lastud. Nii on Varja külas kui ka Purtses mitu lausa lausa varisemisohelikud. Vallavalitsus saatis nende objektide omanikele ka märgukirjad, kus neile anti aeg hoonete korrastamiseks.

Tahame ju kõik koos heakorraldatud Lüganeuse vallas elada. Mitmel aastal on vald ju saanud heakorraldatuim valla tiitli, katsume seda saavutada ka tulevikus!

Soovin kõigile päikeselist suve ja huvitavat puhkust!

Kristel Kütt

Ühinemis- konverents

16. juunil 2009 toimus Maidla mõisas konverents, mis võttis kokku Geomedia poolt läbi viidud Lüganeuse ja Maidla valdade ja Püssi linna võimaliku ühinemise uuringu tulemused. Analüüs sisaldab teavet ka Kiviõli piirkonna kohta laiemalt. Konverentsil käsitleti Kaisma valla liitumist Vändraga, konverentsi toetas Norra EMP toetuskeem.

Avasõna ütles regionaalminister Siim-Valmar Kiisler. Ministril oli hea meel olla sellel ühinemiskonverentsil, ta kiitis meie koostööpartnerit Geomediat, kellega on ministril olnud varem ka kokkupuuteid ja ta on jäänud nende tööga väga rahule. Regionaalminister Siim-Valmar Kiisler soovib ja loodab, et ühinemise uurimisest lähevad Lüganeuse, Maidla ja Püssi ka edasi ja mõne aja pärast on kuulda ühinemisest.

Geomedia on läbi viinud Lüganeuse ja Maidla valdade ja Püssi linna võimalikud ühinemise uuringu, millega saab alates 1. juulist juba põhjalikumalt tutvuda Geomedia kodulehel www.geomedia.ee.

Sõna anti ka Kiviõli uuele linnapeale Kaja Kreismanile. Linnapea avaldas lootust, et see uuring leiab rakendamist ja kasutamist ning tuletas omavalitsustele veelkord meelde, et Kiviõli on teinud ettepanekuid ühinemisläbirääkimiste algatamiseks ja need on siamaani avatud.

Tervitussõnu ütles Ida-Viru maavanem Riho Breivel, kellele oli samuti hea meel, et kolm omavalitsust on teinud algust ühinemise uurimisega, ning tuletas meelde, et enne kui mees ja naine hakkavad koos elama, suudavad nad 10 paari kingi läbi kulutada kuni kõik laabub, mis siis veel rääkida kolme omavalitsuse ühinemisest. Sellega seoses soovis maavanem kõigile kolmele omavalitsusele tugevat närvi, üksteisemõistmist ja aega ning tahet ühinemisega edasi minna.

Rivo Noorkõiv Geomediast rääkis omavalitsuste plussidest ja miinustest. Milleks üldse kaaluda ühinemist? Vastuseid on erinevaid, kuid toon mõned näited:

- * Soov pakkuda kvaliteetset ja kättesaadavat teenust, keerukamate ärimudelite rakendamise vajadus avalike teenuste osutamisel,
- * Vajadus suuremate ressursside liigitamiseks, EL raha, finantsjuhtimine,
- * Soov vältida rahvastiku kahanemist,
- * Territooriumite sidusus, nende loogiline ühendamise.

Need on mõned näited millest konverentsil räägiti. Edasi räägiti

juba ühinemise plussidest ja miinustest. Plussid olid kõigil omavalitsustel suhtelisest sarnased, näiteks:

- * Vallamaja lähedal, vallajuhi teada, siis toodi veel välja
- * elanikud tunnevad üksteist, kihelkonnakeskus, väike territoorium hea ülevaade, aktiivne külaelu.

Omavalitsuste miinused:

- * kõigil kolmel, elanike arv väike ja elanike vananemine,
- * eelarves napib raha investeringuteks,
- * vallaametnike töökoormus, vaja rohkem kompetentsi, spetsialiseerumise suurendamine raske.

Eks meil kõigil ole oma head ja vead kuid hirmudest tuleb üle saada ja edasi liikuda.

Geomediast oli veel kohal Ülo Randaru, kes uurimise käigus tegeles peamiselt omavalitsuste eelarvete uurimisega. Kõigil kolmel osapoolel tekkis selgem pilt teiste omavalitsuste olukorrast, sest selge on see, et kui juba ühinemisest rääkida, peavad kõik asjad teada olema.

Samuti viidi läbi märtsi kuus kolmes omavalitsuses rahvaküsitlus, millele vastasid Lüganeuse valla, Maidla valla ja Püssi linna elanikud. Küsitluses osales kokku inimest 280 vanuses 18-74 aastat.

Lõpetuseks võtsid sõna omavalitsuste esindajad Enno Vinni, Arno Rossmann ja Andrus Talsi. Kõik olid tänulikud, et selline töö sai ette võetud ja koos ära tehtud, samuti lubati hakata pidama edasisi koosolekuid ja ümarlaudasid, et ühinemisega edasi minna, kuid selge oli ka see, et see võtab kõik oma aja ning enne 2011. aastat ühinemiseni ei jõuta, sest protsessid on pikad ja oktoobris toimuvad kohaliku omavalitsuse valimised. Pärast valimisi juba siis vaadatakse edasi.

Kindlasti on plaanis teha elanikele tutvustavaid koosolekuid ning tuleb teha ka rahvaküsitlus ühinemise kohta, kus kõik saavad oma seisukoha välja öelda.

Kristel Kütt

Konverentsi lõunapausi ekskursioon Maidla mõisas

Volikogu töömailt

Lüganeuse Vallavolikogu istung toimus 04. juunil 2009.a. Lüganeuse Rahvamajas algusega kell 16.00.

Kohal olid: Evald Männisaar, Kaja Toikka, Janek Lainjärv, Indrek Saluvee, Tõnu Lont, Toomas Paap, Kristel Kütt, Ilmar Kõök, Juho Põld. Puudusid: Karli Kivi ja Kaido Roos. Päevakord kinnitati: 9 poolt.

1. Lüganeuse valla arengukava 2009-2015 kinnitamine. Ettekandega esines valla arengukava koostaja Cumulus Consulding eestvedaja vanemkonsultant Lauri Jalonen. Valla arengukavaga saab tutvuda Lüganeuse valla kodulehel <http://www.lyganusevv.ee>. Hääletati: 9 poolt.

2. Üldgeoloogiliste uuringute loa andmine VKG Tsement OÜ-le. VKG Tsement OÜ esitas Lüganeuse vallale taotluse teostada Aa külas asuvatel kinnistutel üldgeoloogilisi uuringuid. Uuringute eesmärgiks on tsementiehituslubjakivi otsing Kohtla-Järve II uuringuruumis, geoloogiliste, mäenduslike ja keskkonnakaitse tingimuste väljaselgitamine. Sellega seoses on tarvis kahel kinnistul puurida viis 25 meetri sügavust auku. Lüganeuse Vallavolikogu otsustas järgmiselt:

Nõustuda OÜ-le VKG Tsement geoloogilise uuringu loa väljastamisega Aa külas asuva

Kohtla-Järve II uuringuruumi teenindusmaale pindalaga 130,69 ha (Kohtla-Järve tuhamägede juures olevad basseini ala).

Mitte nõustuda OÜ-le Tsement geoloogilise uuringu loa väljastamisega Aa külas asuva Kohtla-Järve III uuringuruumi teenindusmaale pindalaga 177,86 ha. Kinnistul asuv riigimets on looduslik puhver tööstuse ja küla vahel. Kui riigimets maha võetakse, kaoks puhver ja tööstus mõjutaks juba suuremat territooriumi. Hääletati: 9 poolt.

3. Lisaeelarve. Teha muudatused valla 2009. aasta eelarvesse tulude ja kulude kogumahuks 1 786 640 krooni võrra. Valla tulude poolele laekub toetusi valitsussektorisse kuuluvatest sihtasutustelt 1 569 840 krooni ja sihtotstarbelised toetusi 216 800 krooni - kokku 1 786 640 krooni. Valla kulude poole peal on Veevarustuse rajatiste renoveerimine 1 569 840 krooni ja Lüganeuse rahvamaja ajutised personalikulud seoses laulupeoga 21 400 krooni. Seega kulusid kokku 1 786 640 krooni. Hääletati: 9 poolt.

4. Volikogu vabajäägist suunamine. Suunata vabast jäägist 418 400 krooni alljärgnevalt: 1) veevarustuste rajatiste renoveerimine seoses Purtses ja Varja asulate ühisveevarustuse rekonstrueerimise omafinantseeringuga - 395 400 krooni, 2) muinsuskaitse, seoses Lüganeuse

külas asuva endise asulakoha hooldustööde teostamisega - 15 000 krooni, 3) maastiku kaitse seoses Purtses Hiemäe leinapargi heakorraldamisega - 8000 krooni. Hääletati 9 poolt.

5. Vallavara soodushinnaga rendile andmine. Lubada Lüganeuse Valla-valitsusel välja rentida Kiviõli I Keskkoolile teiseldatava esinemislava soodushinnaga 3000 krooni. Hääletati: 9 poolt.

6. Toetuse eraldamine MTÜ-le Ida-Viru Jahilaskurklubi. Eraldada valla 2008 aasta eelarve vabajäägist 5000 krooni sihtotstarbelist toetust MTÜ-le Ida-Viru Jahilaskurklubi Veikko Tihvani 2009. a. võistlushooaja kulude katteks. Hääletati: 9 poolt.

7. Sootalu ja Tuulemaa katastriüksuste sihtotstarvete määramine. Jagamise käigus moodustunud katastriüksuse sihtotstarve jagada järgmiselt: Sootalu pindalaga 4,35 ha sihtotstarve maatulundusmaa ja kinnitu Tuulemaa pindalaga 1633 m2 sihtotstarve elamumaa. Hääletati: 9 poolt.

8. Informatsioon. Purtses kindlus moodustas MTÜ Purtses arendusseltsi. Kuna vald on kindluse omanik, kutsuti vald selle MTÜ liikmeks. Volikogu lubas vallavalitsusel määrata MTÜ-se esindaja.

Oli tööine ja asjalik istung. Lüganeuse areneb!

Kristel Kütt

Ajaloonurk: Varja seltsi- ja koolielust

Varja kool rajati 1836. aastal. Esimene õpetaja Varjal oli Gottlich Jankovitš. Tema ajal peeti Varja kooli parimaks kogu Lüganuse kihelkonnas.

1728. aastal avati Varja postijaam. Kindlasti etendas see sündmus oma osa küla arengus, laiendades talumeeste silmaringi. Peale peahoone kuulusid postijaama juurde veel kaks võõrastemaja, aiamaa, aittõllakuurjahobusetall. Osanendest ehitustest on ümberehitatud kujul säilinud tänapäevani. Varja postijaam suleti 1869 aastal seoses Tallinn-Peterburi maantee valmimisega.

1887. aastal avati Varja jaamas uus apteek. 1906. aastal asutati Varja Vabatahtlik Tuletõrjeselts. Tuletõrjeseltsi tegevuse juurde kuulusid mitmesugused ühiskondlikud ettevõtmised: näitused, õppused, pitsimeeste peod ja loteriid. Nende abil teeniti seltsile veidi raha varustuse hankimiseks. Kallima tehnika ostmiseks ja pitsikuuri ehitamiseks saadi raha annetustest.

1930. aastal kuulusid Varja Vabatahtlike Tuletõrjeseltsi : Evald Normak, Adolf Rausi, Aabel Lehtse, Johannes Eero, Aado Kalmisto, Adolf Puss ja Herman Napa. Tuletõrjeüksused tegutsesid

ka teise maailmasõja päevil, mil need üksused omandasid erilise tähtsuse. Saksa ajal tegutses Varja Vabatahtlik Tuletõrjeselts Lüganuse Tuletõrjekompanii koosseisus. Juhtideks olid tollel ajal Evald Normak ja Rudolf Olt. Sõjajärgsetel aastatel suunas Varja tuletõrjealast tegevust Jõhvis asuv Vabatahtlik Tuletõrjeühing. Suuremates majandites kutsuti ellu vabatahtlikud tuletõrjesalgad. Varjal olid tuletõrjesalga esimeesteks Lembit Lilleoja ja Johannes Paap.

Varja esimene külakoolihoone ehitati ühele lõunapoolsele põllule. Selle läheduses olid paar talumaja ja mõned saunahütid. Koolis käidi neli päeva nädalas. Õppetöö kestis neli tundi päevas. Et õpilane oskaks vähemalt oma nime kirjutada, õpiti kirjutamist, olid ka laulmise tunnid. Aastatel 1843-1867 töötasid kooliõpetajatena Jaak Veestel ja Jüri Villberg. See koolimaja lammutati 1862. aastal ja ehitati uuele kohale.

1867. aastal sai koolmeistriks Mihkel Gildeman, kes oli Kunda Seminari haridusega. Ta pidas koolmeistri ameti kõrvalt ka valla ja kohtukirjutaja ametit. 1870. a. asus koolmeistrina tööle Aleksander Pääro, tema tööaastateks Varjal jäid 1870-1881.

11. märtsil 1872. aastal oli Varjal

suur tuleõnnetus, tuleroaks langes 15 talumaja koos kõrvalhoonetega, tulekahjus hävines ka koolimaja koos juurdeehitusega. Külalt jäi järgi ainult üks talumaja ja magasiniait. Pärast tuleõnnetust toimus õppetöö ainsas Varjal säilinud Tobias Pilli majas ja Moldova külas Gustav Kallikormi majas, kummiski mõned päevad nädalas.

1873. aasta sügisest algas õppetöö juba uues koolihoones, mille ehitamiseks andis materjali tollane Aa mõisnik Georg Cramer. 1881. aastast oli koolmeistriks Kaarel Normak, kes pärines Voorepera külast. Tema ajal oli õppeaineteks emakeel, rehkendamine, usuõpetus, ajalugu, geograafia, laulmine ja looduslugu. Õpeainete rohkus näitas, et õpetaja oli kõrgel tasemel. Ka oli ta oma kodumaa tõeline poeg. Seda näitab kasvõi see, et tema kaks poega ja tütar olid hiljem vabatahtlikena Vabadussõjas. Pojad said autasustatud Vabadusristi 2. järgu 3. liigiga. Tütar suri sõjas saadud haigusesse, ning tema nimi, Emilie Normak, on kantud Lüganuse Vabadussambale.

Alanud venestamise käigus vallandati koolmeister M. Normak ametist, kuna ta ei vandanud vene keelt. Tema asemele sai 1897. aastal ministeeriumi kooliharidusega Johannes Veestal, kes pärines lähedalasuvast Järve külast.

1900. aastal valiti õpetajaks Johannes Valentin. Tema pärines Varja külast ja omas Jõhvi 2-klassilise ministeeriumikooli ja selle juures asuva pedagoogikaklassi hariduse. Tema ajal, aastatel 1901-1902, õppis Varja koolis 71 last, kellest igapäevaseid õpilasi oli 50 ja 21 õpilast õppis ainult ühel päeval nädalas.

1904. aastal sai õpetajaks Jaan Puri, keda aasta pärast asendas

Jaan Reintop, kes oli Jõhvi ministeeriumikooli haridusega. 1905-1906 õppeaastal oli õpilaste arvuks 51.

9 jaan. 1906. aastal kinnitati Aa-Varja vallakooli õpetajaks Püssi valla valitud Jaan Toom, kes sellel kohal töötas aastani 1909.

Lüganuse kihelkonnas paistis Varja küla silma sellega, et siin oli kohaliku seltsielu häll, kust kõige esmalt avalik seltsielu võrsus ja lõkkele löi. Eestvedajaks oli Jaan Toom, kes oli seltsi esimees ja laulukoori juhataja, R. Vaas oli näitejuht. Väljapaistvamad tegelased : P. Kallikorm, I. Olli, Simo Normak, A. Räis, A. Normak, A. Rausi, Riipud ja Luigased.

1909. aasta augustis valis Püssi valla volikogu Aa kogukonna volimeeste soovil ja ettepanekul Varja kooliõpetajaks tolleaegse kooliõpetaja, 22 aastase Püssi valla elaniku Villem Nurga, kes oli lõpetanud Jõhvi ministeeriumikooli pedagoogikaklassi. Tema tööperioodiks Varjal jäi 1909-1914. V. Nurk naasis õpetajakohale 1919. Aastal. Vahepealsetel aastatel, 1914-1916, töötasid õpetajatena Amanda Normak ja Linda Nurk.

1920. aastal asutati V. Nurga juhtimisel Noorsoo kasvatuselts "Loit". Selle seltsi juures tegutses ka õppering "Aren", mis tunnistati Eesti Haridusliidu korraldatud vabariiklikel töövõistlustel parimaks. See oli Viru maakonna parim õppering. Hiljem suunati V. Nurk teise kohta tööle.

Villem Nurga ja Arno Kallikormi tegevus koorijuhtidena aitas suuresti kaasa kohaliku laulutraditsioonide arengule. Õppetöö viimane tööpäev peeti vanas koolimajas 13 novembril 1937. aastal. Samal aasta kevadel peeti Varja kooli 100. aastapäeva.

Varja kooli kivi

Vana koolimaja klassitoas olid pikad lauad piduroogadega. Kohale oli kutsutud ka kaugemaid külalisi. Nende hulgas oli ka Villem Altoa, kes töötas alates 1937. Aastast haridusministeeriumi koolivalitsuse juhatajana ja oli hiljem Tartu Riikliku Ülikooli väliskirjanduse õppetooli õppejõud. Varja kooli sajandal juubelil lauldi teiste laulude kõrval „Mul meelen kuldne kodukotus“.

1938-1960 töötasid Varja koolis õpetajatena Liis Normak, Elsi Suppi, Rutt Rohtjärv, Veera Peenemaa, Asta Eero, Inna Sepik ja Linda Merirand.

Varja kool suleti 1960. Aastal. Viimaseks õpetajaks oli seal Virve Kuiva. Varja külast on pärit Vilma (Eero) Jürisalu. Ta sündis 1 aug. 1928. aastal ja lõpetas TRÜ 1951. aastal saksa filoloogina. 1951-1985 töötas ta Eesti Raadio toimetajana ja osakonnajuhatajana.

Varja kandi hariduse ajaloo kokkuvõttena võiks öelda: "Lapsi kasvatati kuidagi märkamatuult isamaalises vaimus. Õpetati austama vanemaid inimesi, õpetajaid, oma kodu ja kodukanti. See oli aeg, mil kehtisid ka kirjutamata seadused. Õpetajad olid tõeline „Maa sool“."

Ants Nurk

Selles majas asus vana Varja postijaam

Koolieelikute lõpupidu

Viiendal juunil saatsid kasvataja Malle ja Kersti teele oma XI rühma koolieelikuid. Seekord seisis rivis seitse last. Traditsiooniliselt toimus pidulik kontserdiosa Lüganuse koolieelikute ruumides, kus lapsed esinesid õpitud luuletuste ja lauludega. Lapsi olid vaatama tulnud vanemad, õed-vennad ja kohal olid mõned

vanavanematki. Lapsed ise küll natuke kartsid, aga kui nad hoo sisse said ja kasvataja Malle abistava käe andis, esinesid kõik suurepäraselt.

Kasvatava Malle ja Kersti tegid lastele ka väikese eksami, kas nad on ikka valmis kooli minema. Laste käest küsiti, mis peab koolikotis olema ja mis mitte.

Eksami sooritasid kõik lapsed ära ja oligi selge, et nemad on küll valmis kooli minema.

Rühma seina kaunistas üksteist pääsukest, mis viitavad igale ära lennanud lennule, kes on edasi kooli läinud. Lapsi oli õnnitlemas peale kasvatajate veel Lüganuse valla esindajana sotsiaalnoõnik Inna Kalamäe, kes esitas lastele ja kasvatajatele luuletuse, kus olid kõik soovid kirja pandud. Lastele jagati valla poolt kingituseks raamat, pinal ja üllatusmuna. „Lüganuse uudised“ olid samuti õnnitlejate rivis. Soovisime omalt poolt tänada lapsi ja kasvatajaid, kes lubasid oma töid ja tegemisi meie lehes jäädvustada. Alati kui kasvataja Mallele sai helistatud, et oleks lehele väikest juttu või illustreerivat materjali vaja, oldi lahkesti nõus. Kinkisime lastele raamatu, mida vihmastel suvepäevadel toas lugeda.

Piduliku osa lõppedes, teatas perekond Saluvee, et seekordne tordi söömine toimub Lüganuse noortemajas, kus oli väike kohvilaud juba kaetud. Lastele meeldis seal, oli ruumi ringi joosta, tordi ja lastešampust juua. Siinkohal soovimegi tänada sponsoreid, kes selle imelise laua katta aitas. Osühing SIGWAR, kes andis oma lihasaaduseid,

Osühing KUKERSIIT, kes tegi võileivatordi ja salatid ning suure osa toimetustest tegi ära Osühing KAGUTUUL. SUUR TÄNU TEILE!

Kristel Kütt

Peeter Papsi luulenurk

Lõkkesuits hõljub meretuultes, suitsumaitsest on ka su huultel suudlen neid, siis jälle mängin pilli, tantsi kuulates või varbad villi.

Lõunamaiseid lilli siit ei leia minu armas põhjamine neid, sa kannan rõõmsalt rukkilille rinnas, mis on kasvanud me paesel pinnal.

Hingepurjekas on õigel halsil, ja kui pilli panen tasku, tule minu juurde; minu kaisus ole.

Meie arm lööb õide soojas suves kahlame koos karikakralumes; kuni sinu väike käsi on minu käes, murel hinge puudub sissepääs.

Laiast ilmast

FOX8-lt saabus uudis 11-aastasest poisist James Leiningerist, kes mäletab oma eelmist elu ja tolle lõppu lennuki piloodina Teises Maailmasõjas Jaapani all. Oma vanemaid on ta hämmastanud juba sellest saati, kui rääkima ja joonistama õppis ja tollase piloodi sugulased peavad teda oma venna taaskehastuseks ning nüüdseks on sellest saanud kõige rohkem dokumentaalselt uuritud „reinkarnatsiooni lugu”. Sellest kõigest kuulda saanud jaapani filmimehed tulid poisile järele ja viisid ta väidetavasse hukkamispaika, mille poiss ka ära tundis. Peale seda olevat ka unenäod rahulikemaks jäänud. Kunagi tõi ka meie televisioon lagedale sarnase loo poisist Cameron Macauley’st, kes rahunes samuti, kui oli oma eelmise elu elupaiga ära näinud. Võta nüüd kinni, kes keda kollitab?

ÜRO hoiatas ülemaailmse katastroofi eest. Nälgivate inimeste arv maailmas on

kasvanud 2009 aasta esimesel poolel 105 miljoni inimese võrra ning on nüüd ületanud 1 miljardi piiri. Selle on põhjustanud kallinevad toiduainete hinnad ning ülemaailmne majanduskriis. Nälgivate inimeste arv seejuures kasvab 4 miljoni inimese võrra ühes nädalas. Josette Sheeran, kes on ÜRO vastava abiorganisatsiooni esindaja, teatas et summad on küll suured mis on vajalikud probleemide lahendamiseks, kuid kui võrrelda neid summasid rahadega mida on maailma rikaste riikide valitsused viimasel ajal panustanud finantssektori elustamiseks, siis 1%-ga nendest summadest saaks nälgimise probleemi osas juba märgatavaid tulemusi saavutada.

KaksAafrikaäriimeestonsaanud ainulaadse lepingu müüa kosmose piiril toimetavat tehnoloogiat üle kogu mandri. Ameerika telekommunikatsioonifirma Space Data välja töötatud süsteem kasutab vesinikuga täidetud

ilmavaatluspalle, mis suunatakse kuni 30 km kõrgusele. Seal pakuvad nad internetiühendust, kujutades endast odavamalt sorti sidesatelliite. Sama tehnoloogiat võidakse kasutada ka mobiiltelefonioperaatorite poolt traadita ühenduse pakkumiseks.

Hoolimata eelarvekärbettest kosmose uurimisel jätkub NASA-l raha, et Kuu pinnal paugutada. Kuu pinda jälgima asuva Lunar Crater Observation and Sensing Satellite projekti viimasel etapil lennatakse Centauri raketikiirendi otse vastu Kuud, mis peaks kuue miili kõrguse plahvatuse tekitama. Nimetatud tegevus on vajalik, et kontrollida jää olemasolu Kuu lõunapoolusel olevate alati pimedate kraatrite varjus. Päikesevalguse kätte jõudev tolm peaks avaldama pinnakatte eripära ja andma ühele enamvaideldud küsimusele lõpuks vastuse.

Nalja nabani

Tööline tuleb pärast puhkust tehasesse ja kiitleb: “Te ei kujuta ette, kui tore puhkus mul oli!”

“Käisid arvatavasti mere ääres, suplesid ja päevitasid?” uurivad kolleegid.

“Ei, mere äärde sõitsid naine ja ämm,” vastab mees, “aga mina puhkasin kodus.”

“Kuidas puhkus ka läheb?”

“Ooh! Vedelen kogu aeg rannaliival!”

“Sa pole siis kuulnud, et see vähendab IQ-d?”

“Mis asi see veel on?”

“Näed, oledki juba palju saanud!”

Külamehe vana sapakas keset Venemaad katki. Mersuvend sõidab mööda ja aitab sapakajuhti. Lepivad kokku, et kui Mersuvend liiga kiiresti sõidab vilgutab külamees tuledega. Sõidavad ja sõidavad. Äkki äsab mingi bemm 200se lennuga mööda. Mersuvend kohe seitsmendas

taevas ja lükkab punni põhja ja kimab järele.

Järgmisel päeval räägib ment, et nägi bemmi mis sõitis 200ga, järel mersuvend ja nende taga sapakas, mis vilgutab tuledega, et laske mööda.

Mees sõidab koju.Kodu juba üsna lähedal,kui politsei auto kinni peab:

“Miks teil tuled ei põle?” Mees vaatab kodu poole ja vastab: “ Ilmselt pole mul kedagi kodus...”

Kirjakastist

Tere!

Olin nädalavahetuse maal käimas ja otsustasin linna (Tallinna) naasta täna, esmaspäeva hommikul. Olen küll kirjade järgi valla elanik, nii oli lihtsalt vaja, aga tegelik kodu on Tallinnas. See selleks.

Tegin hommikul mõnusa kohvi ja võtsin kätte Lügänuuse uudised, et põgus pilk peale visata. Ega ma midagi suurt leida ei lootnud, aga kunagi ei tee paha korra pilk peale visata, mida siis vallas tehakse või mis teoksil. Ausalt, kui olin esilehest, võiks öelda, korra silmadega üle lasknud ja olin pööramas juba järgmist lehekülge, tardus mul suus nii võileib kui ajuline tegevus ja hakkasin nimetatud artiklit uuesti lugema. Mõnda kohta mitu korda, lõpuks otsides artikli kirjutajat. Ja selleks oli nn “toimetus”. Jah, isegi mitte toimetaja, aga aru võis saada, et grupp seltsimehi. Seda tunnet, mis mind valdas, on üpris raske kirjeldada. Olen suhteliselt apaadne igasuguste poliitikute ja võimule pürgiate suhtes, igasugused tähendariad mind endast välja ei vii, aga selle artikli kirjutaja on minu arvates psüühilis-maniakaalse depressiooni all kannatav inimene. Ei, ma ei taha kedagi solvata, veel vähem väitlusse astuda ja arvestades sellega, et meil on nii kirja kui mõte vabadus, siis ei tohiks ka mina endast nii väga välja minna, aga igal asjal on ka piir olemas.

Nimetatud artiklist olid veel puudu sellised minu noorpõlvest pärinevad fraasid, mis ikka siin ja seal kohustuslikust kirjandusest läbi käisid nagu a’la “imperialistlikud verejanulised kettikoerad või “kollakalt ihnsate silmade ja kronksus sõrmedega pursui-kulaku võsukesed” vms. Sõnavara, mida kasutasid pavlikud Morozov ja Kortsagin.

Kulla artikli kirjutaja, ma ei tea, kui palju Sa oled rännanud mööda riike ja maailma, kas Sa tunnetad mingit vahet olles EU maades või väljaspool seda liitu, kas pidid ka kunagi 18 aastat tagasi Stockholmis või Helsingis “Virus valget” või “Marlboro” suitsuploki müüma või kusagil pargipingi peal kaasavõetud suitsuvorsti nosima. Võibolla olid see aeg prominent, kes täna on rongist maha jäänud ja nüüd oma agressiivse kirjutamismaneeriga lihtsaid maainimesi tahad rööpast välja viia. Meid on kõigest üks miljon, ehk isegi veel vähem, me peaksime täna suutma hästi elada, sest sellist väikest, ütleme, ühe keskmise linnajagu rahvast peaks olema suhteliselt lihtne juhtida marjamaale.

Aga me pole seal, ja sorry, kui arvame, et selles on süüdi sionistid, lääne imperialistid ja ameeriklased, siis arvan, et Sul on taskus kommunistliku

partei kõrgema poliitkooli lõputunnistus. Eestlane on rehepapp rahvas ja selle asemel, et kellegi teise saba süüa, sööb ta lollakas omaenda saba. See tekitab küll korraks, eks, täiskõhu tunde, aga tegelikult viib see ju enese hävitamiseni.

Aga eht eestlaslikult Sinuga eesotsas on teised pahad ja teised süüdi, kui meil halvast läheb. Olin just paar nädalat tagasi Kreetal puhkamas-ma ei näinud toimivaid mingeid karme Euro nõudeid. Inimesed elavad rahulikult oma elu edasi, parajalt räpakalt, parajalt lõunamaiselt vabalt, aga meie siin Eestis ajame näpuga norme taga, kaebame ja trahvime. Milles siin EU süüdi on või ameeriklased? Ka Sina oma artikliga oled üks suur hukka mõistja, kes läbi sellise vaatevinkli püüab oma mõttemaailma ainuõigeks luua. Mina arvan teistmoodi ja tuletan Sulle meelde vanasõna või oli see Piibli ütlus: ärge käige mu tegude, vaid sõnade järgi. Ameerika on usklike inimeste maa, inimesed oskavad seal teineteisele naeratada, mis sest, et mõnikord võib see võlts olla, aga nad naeratavad, nad tulevad alati appi, kui näevad, et hädas oled. Jah, nad on ratsionaalsed, nende jaoks on aeg raha ja raha pole kunagi palju, aga milleks peab sellest Lügänuuse uudistes kirjutama, mida loevad inimesed, kes pole kunagi Ameerikas käinud ega ka võibolla ei sattugi kunagi sinna. Vanemad inimesed kohe kindlasti. Ja Sinu artiklit lugedes nad arvavadki, et kui Sina nii kirjutad, siis nii ongi. Aga sellist asja nimetatakse propagandaks. Edaspidi pane ikka oma õige nimi alla, siis tavainimesed ka teavad, kas nimetatud artikli taga on grupp inimesi või üks inimene, kellel on oma vääristunud maailmavaade.

Loomulikult oli Su artiklis ka mõni õige tõetera sees, kuid elu nõuab, et sõklad tuleb teradest eraldada, kogu pahn ei kõlba süüa, kui juhuslikult muidugi loom pole.

Soovin edu edaspidiseks, ja loodan, et tulevikus kuum kohv ehmatusest sulle ei kuku. Tahan ka seda teatada, et ühe telefoni kõnega sain teada artikli autori nime ja olen siiralt pettunud, sest muus kontekstis pean sellest inimesest väga lugu, ta on raiutud kuldtähtedega meie kultuuri ajalukku nii isikuliselt kui sümboliliselt ja siin oleks paras edasi anda ütlus, et iga kingsepp peaks ikkagi oma liistude juurde jääma.

Lugupidamisega,
Argo Pungas

Ootame Teie kirju, kommentaare ja kaastöid!

E-post: lyganuseuudised@hotmail.ee

Postiaadress: Lügänuuse uudised, Jõhvi postkontor, postkast 15, 41502, Ida-Virumaa

Leht internetis: lyganuse.nommeraadio.ee

Lügänuuse Uudised on kodanikualgatuslikult ilmuv igakuine väljaanne.